

elken avond zat ze, starend over de schoone omstreken van het Nijldal, of opziend naar den ontzaglijken sterrenhemel boven haar hoofd; in haar kamer te peinzen over den waren zin van Ilias en Odyssea, of over de geschriften van Aristoteles en van Plato, haar geliefden leermeester.

Welk een strijd! Een Christendom, waarvan het fijne goud was verdonkerd, waarvan de kern, het Evangelie der zaligheid, reeds was overdekt, tot onkenbaar wordens toe, met het spinrag van menschelijke vonden, met farizeesche eigengerechtigheid en Joodsche werkeiligheid, — en daar tegenover een Heidendom, dat uit de fabelen der oudheid trachtte op te klimmen tot den God der schepping, doch onbekend met Zijn openbaring, en door de openbaring van wie Hem zeiden te kennen niet aangeemoedigd tot nader kennismaking. Dat Christendom vertegenwoordigd door hartstochtelijke monniken, door een eezuchtigen priester; dat Heidendom met tot eenigen woordvoerder een jonge vrouw, in wie de hartstocht der liefde zelfs nog niet was ontwaakt, en die van alle eezucht verre was. Wie zou het winnen?

Ja, als de wapenen gelijk waren geweest, dan hadden de twee beginselen kunnen worstelen om de overmacht. Maar Cyrillus, de kerkvorst, had gezegd tot zijn monniken: „Orestes wil door Hypatia tot heerschappij komen; de invloed van die vrouw moet worden gebroken.” En meer hadden de monniken niet noodig. Een complot was spoedig gesmeed; morgen als ze met haar gevolg van toehoorders naar het Museum schreed, dan zou zij sterven. Haar meest beminde leerling, de afvallige monnik, had haar zoeven gewaarschuwd. Wat zou ze doen? Zich wagen? Of thuis blijven, en Cyrillus in den waan brengen, dat hij overwinnaar was? Maar dan zouden, wie haar volgden, de zaak der goden verloren geven, en had zij hun niet dikwijls gezegd, dat sterven voor den wijze een daad was, die hij vreugdevol deed? Zoo die Galileër sterven kon voor zijn zaak, waarom dan zij niet voor de zaak der goden?

Zij is gegaan den volgenden dag. Haar leerlingen volgden haar, maar 't was te zien, hoe de stad reeds in ontroerde afwachting was. Eensklaps dringt een woeste bende havelooze monniken zich tusschen haar en haar geleiders; ze wordt gegrepen, gescheurd en gesleurd door de straten, die zich rood kleuren met haar bloed. Ze wordt een kerk binnengesleept, geplaatst voor het altaar, opdat het binnengestroomde volk de tooveres kan zien. Daar viel haar oog op het Christusbeeld aan den wand. Met uitgestrekte hand wees zij daarheen, als beriep ze zich van Zijn dienaren op Hem, in wiens naam zij zeiden te handelen. Doch een der monniken sloeg haar neder, en slechts een enkel gekerm verkondigde, dat zij gestorven was voor de goden. Haar lichaam werd verbrand en de asch in zee geworpen. Zóó overwon het Christendom in Alexandrië!

Totdat twee eeuwen later Omar, de Arabier, Egypte deed bukken voor den sceppter van Mohamed, en Alexandrië den Islam moest huldigen, nu reeds dertien bange eeuwen.

A. L.

* LETTERKUNDE. *

Oost — West — Thuis.

Een geacht man in ons Nederlandsch „Christelijk Letterkundig Verbond” heeft onlangs gezegd, dat het begrip „Letterkunde,” welbeschouwd, heel het gebied van het menschelijk leven en denken omvat. Bekend is ook, hoe wijlen Busken Huet, een schrijver van buitengewoon scherp verstand, geloofde, dat eens alle studie zich in die der letteren zou oplossen.

Dit is zeker: op dit gebied valt onbeschrijflijk veel en velerlei waar te nemen, te genieten en te leeren. Dat velen het niet inzien is louter uit onkunde. Dat die onkunde — soms gevonden waar men 't niet verwachten zou — ook haar vermakelijke zijde heeft, bleek eens in zekeren Zondagsschoolkring, waar een der onderwijzers zou voorgaan op een vergadering. Men zou zingen het bekende Gezang:

Waak, Christen, waak, blijf in 't geloof;
Dat niemand u die kroon ontroof!
Gedraag u manlijk, wees kloekmoedig, enz.

Toen de voorganger dit vers gelezen had, voegde hij er met een ernstig-goedmoedig gezicht bij: „Dien derden regel kunnen de zusters in ons midden natuurlijk kwalijk zóó zingen. Maar als zij met een kleine wending voor „manne-lijk” lezen „vrouwtlijk” is er niets storends in.” (!) Of de zusters dien schranderen raad gevolgd hebben, weet ik niet.

Er zijn echter ook voorvallen en feiten van anderen en meer hartverheffenden aard op ons gebied; mede, ja allereerst wel waard vermeld te worden.

Zoo kwam onlangs van zeer betrouwbare zijde de mededeeling, dat bij het graven in de puinen van het oude Babylon een hoogst gewichtige ontdekking is gedaan. Gelijk bekend is, heeft men reeds een reeks van jaren door deze opgravingen ware schatten aan het licht gebracht voor de kennis der Oostersche oudheid, die in zoo nauw verband staat met de geschiedenis die het Oude Testament geeft, en met haar juist begrip, gelijk dat der profetie. Allerlei merkwaardige overblijfselen zijn uit Nebukadnezars stad aan het licht gebracht of blootgelegd: ontzaglijke bouwwerken, beelden van goden en vorsten, wapenen, huisraad, afbeeldingen en vooral ook beschreven, steenen tafelen die van veel, vroeger onbekends, uitvoerig spreken. Voor de kennis van en getuigenis voor de waarheid der Schrift is dit al mede van groote beteekenis (Zie o.a. mijn boekje: *De steenen van Assyrie*.)

In Babel ligt het puin van vele eeuwen opgehoopt, wellicht van twee, drie steden boven elkaar, gelijk b.v. bij Troye in Azië. Nu is er steeds dieper gegraven en men vermoedelijk thans gekomen tot de onderste laag, die der oorspronkelijke stad, in of bij welke, naar de Schrift meldt, ook de toren van Babel is gebouwd. Daar, diep, zeer diep in den grond zijn ook steenen met inschriften gevonden, in een taal, verschillend van de dusver bekende. De geleerden vermoeden nu, dat dit de taal zal zijn, die te Babel gebruikt werd vóór de spraakverwarring, dus de taal uit den tijd, toen „de gansche aarde was van eenerlei spraak en eenerlei woorden.”

Hoe verrassend dit ook klinkt, 't is geenszins onmogelijk. Dat in den tijd van Babels torenbouw reeds een geordende maatschappij bestond en men ook handwerken beoefende, bewijst de torenbouw zelf. Hoe ver men in die oude tijden reeds in de schrijfkunst en in veel meer was, blijkt telkens weer. Zoo kan het dan zijn, dat we aan het begin staan van een beslissende oplossing der groote vraag omtrent den oorsprong der talen, waarmee in nauw verband staat die van de eenheid des menschelijken geslachts door afstamming uit één menschenpaar, wat door het ongelooft zoo vaak is bestreden. Reeds moet uit de over-oude, nu ontdekte taal zijn gebleken, dat het woord *Adam* niet beduidt wat men meent, maar *de geschapene of gemaakte*.

't Is misschien niet overbodig hierbij op te merken, dat tusschen de talen zekere verwantschap bestaat. 't Is onjuist te gelooven, dat bij de verwarring der spraken plotseling de een deze, de ander gene taal sprak. 't Was een *verwarring* van het bestaande, geen nieuwe schepping. Als b.v. het Grieksche woord is *Thugater*, het Duitsche *Tochter*, het Engelsche *Daughter* en het onze *Dochter*, ziet elk de overeenkomst, die ook blijkt in *Pater*, *Padre*, *Père*, *Father*, *Vater*, *Vader* enz.

Van Babel naar Noord-Amerika is een groote sprong, vooral wanneer hij loopt over een 4000 jaren. We willen hem echter even doen, om ons zoo te overtuigen van de waar-

heid, die ligt in het oude Latijnsche gezegde: *habent sua fata libelli*, d. i. ook boeken kunnen merkwaardige lotgevallen hebben.

Dat zien we uit de geschiedenis van een boek, zooals die ons pas wordt meegedeeld door den zoon van een man, die er na bij betrokken was, door den heer Ch. Clarke, een Amerikaan. Maar vooraf iets anders:

Weet men wel, dat eens een boek aanleiding is geweest tot een der grootste oorlogen van de vorige eeuw, en dat nog wel een boek door een vrouw geschreven?

Dat boek is „Uncle Tom's Cabin”, anders gezegd „De Negerhut,” geschreven door Mevr. Harriet Beecher Stowe. De oorlog is de felle Amerikaanse burgeroorlog, die van 1861—1865 met verbittering werd gevoerd tusschen het Noorden en het Zuiden der Vereenigde Staten van N.-Amerika.

Ik kan mij nog levendig uit mijn vroege kindsheid voorstellen, wat ontzaglijken indruk dit boek, toen eenige jaren geleden verschenen, in Europa, ook ten onzent, maakte. 't Werd in ongelooflijk korten tijd in een dozijn talen overgezet en overal als 't ware verslonden, door oud en jong, door menschen van allen rang, stand en richting. Er werd bij dit boek gelachen, maar nog veel meer geweend, en niemand die er eens aan was begonnen, lei het terzij vóór hij het uit had. De eene herdruk volgde ook hier in Nederland den anderen. Zelfs is dit, al heugt het boek een halve eeuw, het geval tot onzen tijd toe. Wel weinig boeken valt zoo'n lot ten deel.

Maar ontzettend was de indruk en de uitwerking vooral in Amerika, het land waarop nog de vloek rustte dier slavernij, tegen welke het boek was gericht, waaraan het een oorlogsverklaring was, een ontroerende, geweldige. De mannen van het Noorden ontvlamden in rechtmatigen toorn tegen het slavenhoudende Zuiden, en — de botsing, die lang gedreigd had, kwam. Vier jaar woedde de oorlog; hardnekkig werd gestreden. Eindelijk zegevierde de goede zaak der vrijheid. Millioenen negers werden van slaven vrije burgers. Het boek eener vrouw had overwonnen! Zulk een werk nu is — we wilden het eerst even herinneren — dat waarover Clarke ons iets meedeelt.

„Uncle Tom's Cabin” verscheen 't eerst in een Amerikaansch blad, en straks (in Amerika) afzonderlijk. Daar men meende, dat het boek een goede toekomst had — een der uitgevers schijnt er zelfs tot schreien toe door te zijn bewogen! — besloot men een uitgaaf voor Engeland gereed te maken. Maar — in Engeland nam het boek in 't eerst niet op.

Doch zie, wat een aankondiging vermag! Het groote dagblad *The Times* wijdde aan het boek een hoofdartikel van vijf kolommen en — in een oogenblik was de „Negerhut” overal het onderwerp der gesprekken, en stonden de bladen vol over het werk der vrouw, die „de slavernij den doodssteek had toegebracht.” — Dat zou waar blijken.

De vraag naar het boek werd plotseling ongelooflijk groot. Uitgever, drukker, binder, alle man moest nacht en dag doorwerken, om aan de bestellingen te kunnen voldoen. In één week leverde men twee maal 50.000 exemplaren af, meer dan 16000 daags!

„De loop van dit wondervolle boek,” — Clarke mocht het terecht zeggen — geleek min of meer op die van een staartster. Het ging uit van een kleinen kern, die zich snel ontwikkelde tot een ontzaglijken staart, toenemend in grootte en schittering, totdat zijn letterkundige glans de gansche wereld verlichtte.”

Dat de Engelsche uitgever „zaken maakte” met het boek, is te begrijpen. Tot zijn eer dient gezegd, dat hij wist van leven en laten leven. Immers, hoewel daartoe niet verplicht, zond hij door een vertrouwd man aan de schrijfster maar eens een kleine 13000 gulden! 't Kon er best op overschieten; toch was het een mooie daad. Van de 60 cts. uitgaaf nam een firma 4000.000 ex., een andere 250.000 van de 30 cts. uitgaaf; cijfers gelijk ze in Nederland op dit gebied nooit voorkomen.

't Is niet overbodig, hierbij, in antwoord op vaak gedane vragen, op te merken, dat de nog altijd veel gelezen „Negerhut” alleen roman is wat de rangschikking en verbinding der onderwerpen betreft. Overigens is het al

droeve, ontzettende werkelijkheid. De hoofdpersoon van het verhaal, „Oom Tom”, was jaren later als Ds. Josiah Henson de gast van koningin Victoria, die vroeger ook de schrijfster had ontvangen. Wat deze laatste betreft, haar bekendheid alom rust bijna alleen op dit haar werk, al heeft zij ook meer geschreven. Van haar andere geschriften is alleen „de kleine Vossen” nog altijd gezocht.

Men ziet, er is in den letterhof allerlei saam te lezen, dat het aanzien waard is en het bewaren ook. We willen er daarom van tijd tot tijd weer eens in gaan wandelen.

Voor ditmaal ten slotte *nog* een merkwaardigheid, namelijk dat in Nederland, in onze dagen, weder iemand den moed gegrepen heeft zijn bijeenverzamelde gedichten, — twee dikke bundels, fraai uitgevoerd — in 't licht te geven. 't Zijn de verzen van Soera Rana, een schijnaam voor een anderen, in ons land ver van onbekend. 't Zijn verzen van een man, die aan de vreeze Gods groote dichterlijke gaven paart, zoowel blijkend in zijn oorspronkelijke verzen als in schoone overzettingen. Van het ruwe, zinloze en eigenlijk revolutionnaire, dat men zeer ten onrechte als „nieuwe” richting soms hoort noemen, bespeurt ge hier niets dan zeer verklaarbaren afkeer er van, gelijk die ook werd geuit door Dr. Kuyper in zijn jongste Bilderlijk-rede. Toch zijn noch Soera Rana noch Dr. Kuyper vijanden van *gezonden* vooruitgang in de letterkunde. De verzen, die de eerste geeft, zijn lieflijk, welluidend, echt dichterlijk en bijzonder keurig wat taal, vorm enz. betreft. We bevelen ze ook in dit opzicht, vooral den jongeren, aan, en naar den inhoud allen.

A. J. H.

Brieven uit Amerika.

(Vervolg en Slot van brief XIII.)

The Rochester kwam Mrs. Mason mij zelve van den trein halen. Er was één oogenblik van wederzijdsche aarzeling, maar de blijde herkenning en begroeting deed niet lang op zich wachten. Hoe dwaalden onze gedachten terug naar korten tijd van kennismaking in Amsterdam nu vijf jaar geleden! En wij betreurden het maar, dat wij Charlotte van Bourbon geen telegram konden zenden, om haar deelgenoot van onze vreugde te maken, die immers ook een vrucht van haar leven is? Zonder Charlotte van Bourbon was „De Lelie van ons Vorstenhuis” nooit geschreven, nooit vertaald, en was ik nooit naar Amerika gekomen!

Rochester is, wat wij zouden noemen, een provinciestad. Er is een steeds hooger wordend *down-town*, waar dicht opeen gebouwd de *scy-scrapers*, kantoren en winkels staan, en een allerliefst, zich steeds uitbreidend, *up-town*, waar men woont. De meeste dezer huizen, *up-town*, zijn van hout, en dikwijls levendig van kleur, waarin zij aan Russische buiten-huizen doen denken. Ze staan alle vrij, door een flinke ruimte met gras en boomen beplant, maar niet door hek of heining, gescheiden van den straatweg, en van elkander. Het zijn meest eigen huizen, vertelt Mrs. Mason mij. Het eerste ideaal van een Amerikaansch echtpaar is een eigen huis te hebben, liefst te laten zetten naar eigen ontwerp. Het tweede, een reis naar Europa, *a trip to the other side*, een uitstapje naar den overkant, zooals men hier zegt. Een uitdrukking van de Engelschen overgenomen. Deze noemen het vasteland van Europa „the other side.” Een klein verschil anders of men „the other side” noemt, wat aan de overzijde van het Kanaal, of wat aan de overzijde van den Oceaan gelegen is.

Karakteristiek voor Amerika is dat niet tellen van afstanden. Ook in dit opzicht is het de „Nieuwe Wereld,” het leven, waar wij, Europeërs, heengaan. Hoezeer ook bij ons, vergeleken met een twintig jaar geleden, afstanden